

Veroorzaken loonkostverschillen delocalisatie?

Konings, J. (2003). *Are Wage Cost Differentials Driving Delocalisation?* LICOS Centre for Transition Economics. [Discussion Paper] Leuven: K.U.Leuven.

Met de problemen bij Ford Genk staat de discussie over de hoogte van de loonkost in België weer in het middelpunt van de belangstelling. Maar leiden hoge loonkosten steeds tot delocalisatie van arbeid? In deze paper vergelijken we loonkost- en productiviteitsverschillen tussen België en Portugal als hoge- en lageloonland in de EU, met drie landen uit Centraal- en Oost-Europa, namelijk Polen, Hongarije en Tsjechië. Wanneer we rekening houden met de verschillen in productiviteit, wordt duidelijk dat een lage loonkost zich niet onmiddellijk in een concurrentievoordeel vertaalt en dus ook niet per se tot delocalisatie leidt.

ven toont echter aan dat hier weinig aanwijzingen voor zijn. Het lijkt er eerder op dat de voornaamste reden voor investeringen in Centraal- en Oost-Europa te maken heeft met de concurrentie te snel af te zijn en als eerste een voet tussen de deur te krijgen in de nieuwe markt. Deze investeringen leiden echter niet tot een delocalisatie van economische activiteit of jobverlies in de thuismarkt, maar eerder tot een hogere groei en een toename van de werkgelegenheid (Abraham & Konings, 1999).

Loonkost en delocalisatie

De val van het ijzeren gordijn bracht een grote uitdaging met zich mee voor de Europese Unie (EU). De verschillen in inkomen en productiviteit tussen Oost en West waren enorm. De grootste zorg van de beleidsmakers betrof de arbeidsmarkt. Aangezien de landen in Centraal- en Oost-Europa (COE) over een grote hoeveelheid relatief goedkope arbeidskrachten beschikken, bestaat de angst dat door de invoer van producten die ginds goedkoper gemaakt kunnen worden, jobs verloren kunnen gaan in de EU. Bedrijven zouden hier ook geheel of gedeeltelijk de poorten kunnen sluiten en een deel van hun activiteiten naar COE landen verhuizen. Dit zou dan zeker moeten gelden voor de (re)allocatiebeslissingen van arbeid bij multinationals, waarvan vaak gesteld wordt dat ze niet lokaal gebonden zijn. Onderzoek bij individuele bedrij-

De pers en ook de bedrijfswereeld zelf lijken echter overtuigd dat concurrentie van lageloonlanden in Centraal- en Oost-Europa (COE-landen) een reële dreiging voor de werkgelegenheid in de EU betekent. Hoewel de verschillende opinies hierover vurig worden verdedigd, bestaat er nauwelijks systematisch onderzoek dat de arbeidskost tussen COE en de EU vergelijkt. De economische theorie wijst ook op het belang van de productiviteit voor het berekenen van de arbeidskost. Het is evident dat voor de productiekost van een goed niet enkel het uurloon, maar ook de geproduceerde hoeveelheid per uur van tel is. Jammer genoeg is er echter weinig bekend over de arbeidsproductiviteit in COE-landen. In deze paper willen we hier een bijdrage leveren, door het vergelijken van loonkosten en arbeidsproductiviteit in de drie meest succesvolle COE landen – Polen, Hongarije en Tsjechië – met deze in België en Portugal. Deze laatste zijn inte-

ressant omdat België een van de hoogste loonkosten heeft van alle EU-lidstaten en Portugal een van de laagste.

Door de loonkost en de productiviteit tussen de landen te vergelijken, kunnen we inschatten hoe *verleidelijk* het is voor een EU bedrijf om activiteiten naar COE-landen te verleggen. Dit zou ons dan moeten leiden in de discussie of concurrentie uit COE-landen een bedreiging vormt voor de werkgelegenheid in de EU. In ons onderzoek gebruiken we hiervoor gegevens op het niveau van de individuele bedrijven en maken ook een sectorale analyse.

Wat zeggen de data?

De dataset die we gebruiken is 'AMADEUS' van het Bureau Van Dijk (BvD). Een belangrijk voordeel van deze dataset is dat de gegevens vergelijkbaar zijn voor de verschillende bedrijven en landen omdat BvD de boekhoudkundige verslagen harmoniseert. De dataset bevat gegevens over een groot aantal¹ middelgrote en grote bedrijven, voor de jaren 1995 tot 2000.

Als maat voor de loonkost gebruiken we de totale loonkost die het bedrijf aangeeft en delen dit door het totale aantal werknemers op jaarbasis. Dit heeft als nadeel dat we geen rekening houden met het aantal gewerkte uren, maar het voordeel dat we ook sociale bijdragen en andere loonkosten meetellen die voor een bedrijf belangrijk zijn. De loonkost vergelijken we dan met de productiviteit, zijnde de waarde van de totale productie van het bedrijf gedeeld door het aantal werknemers. De verhouding van de loonkost tegenover de productiviteit is dan gelijk aan de totale loonkost in verhouding tot de waarde van de productie en geeft ons een maat voor de concurrentiekracht van de bedrijven en landen.

Verschillen tussen landen

Het berekenen van deze indices leidt tot interessante vaststellingen. Zo zien we dat de *loonkost in de COE-landen gemiddeld meer dan 7 maal lager* is dan in België. Maar *ook de arbeidsproductiviteit is meer dan 7 maal lager!* Het is dus helemaal niet

evident dat er een loonkosthandicap bestaat tussen België en deze landen. Wanneer we Portugal en België vergelijken, zien we dat de gemiddelde loonkost 4 keer lager ligt dan in België, maar de productiviteit ligt 3,5 keer zo laag. Dit zou erop kunnen wijzen dat er lageloonconcurrentie bestaat binnen de EU, eerder dan van COE-landen. Dit wordt geïllustreerd in figuur 1, waar we zien dat het – wat het loon en de productiviteit betreft – goedkoper is in België te produceren dan in Polen. Portugal daarentegen is duidelijk steeds een goedkoper productieland geweest, in de late jaren negentig zelfs goedkoper dan Hongarije en Polen.

Deze nationale cijfers verbergen echter belangrijke verschillen op sectoraal niveau. In ons onderzoek bekijken we daarom ook de verhouding van de loonkost tegenover de productiviteit voor verschillende sectoren voor het jaar 2000. De belangrijkste vaststelling hierbij is dat er wel belangrijke verschillen bestaan in de concurrentiekracht per sector in de verschillende landen, maar dat deze verschillen ongeveer dezelfde zijn voor de verschillende landen: sectoren waar België een relatief ongunstige verhouding tussen loonkost en productiviteit kent, zijn over het algemeen sectoren waar ook de onderzochte landen niet sterk staan. De motivatie voor delokalisatie naar COE-landen kan dus niet zeer groot zijn voor een Belgisch bedrijf, zeker niet wanneer men ook rekening houdt met andere factoren zoals de centrale ligging en de goede infrastructuur.

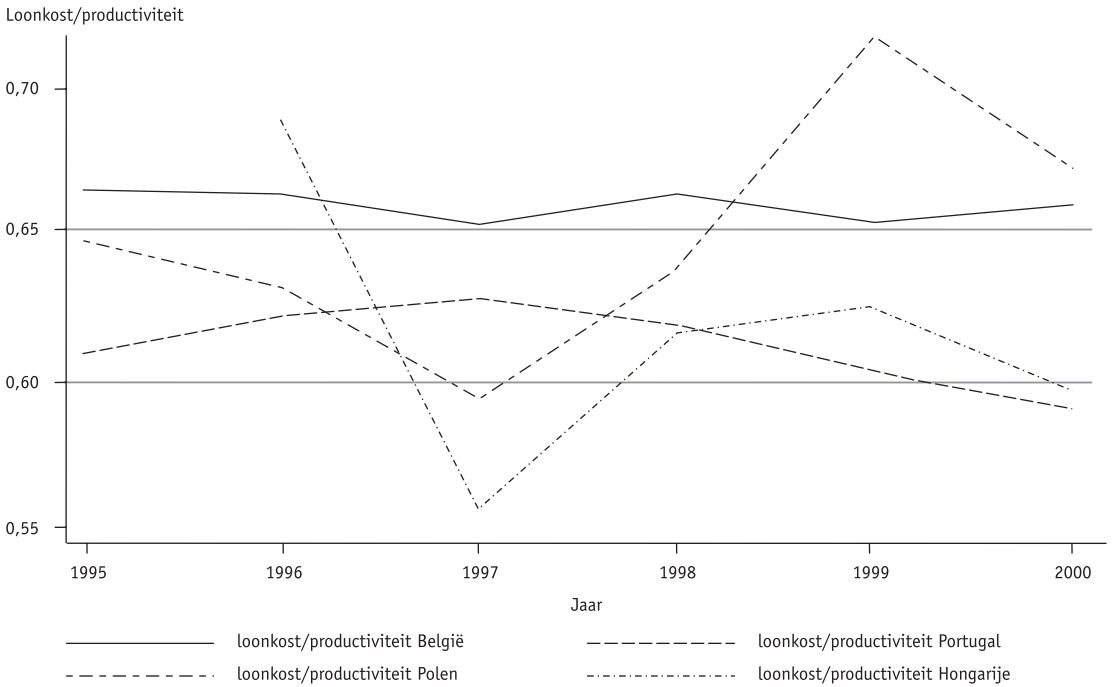
Het effect op de werkgelegenheid in België

Als laatste test voor onze hypothese dat de loonverschillen tussen COE-landen en landen als België slechts een geringe of geen impact hebben op de hoeveelheid jobs in België, voerden we een eenvoudige regressie uit. We onderzochten de invloed van de verhouding van de loonkost en de productiviteit op de werkgelegenheid bij individuele Belgische bedrijven, maar ook de waarde van deze verhouding bij bedrijven in dezelfde sector in Portugal en de drie COE-landen.

We konden, zoals verwacht, vaststellen dat het werkgelegenheidsniveau significant negatief beïnvloed wordt door de verhouding van de loonkost en de productiviteit van het eigen bedrijf. Zo heeft

Figuur 1.

Evolutie van de verhouding tussen de loonkost en de productiviteit (België, Polen, Portugal en Hongarije*; 1995-2000).

* Tsjechië werd niet opgenomen in de figuur omdat de gegevens minder betrouwbaar zijn.

een stijging in de verhouding met 10% een geschat negatief effect op de werkgelegenheid van 2%. Interessant is ook het resultaat dat de verhouding van de loonkost en de productiviteit in dezelfde sector in de andere landen geen significante invloed heeft op het werkgelegenheidsniveau. Wanneer we ook de hoeveelheid kapitaalgoederen in de bedrijven in de analyse betrokken, werd dit wel het geval voor Portugal: een daling van de Portugese arbeidskost met 10% heeft een geschat negatief effect op de werkgelegenheid in dezelfde sector in België van 0,7%.

Noot

1. Zo wordt meer dan 60% van de werkgelegenheid in de verwerkende nijverheid bestreken.

Bibliografie

- Abraham, F., & Konings, J. (1999). Does the Opening of Central and Eastern Europe Kill Jobs in the West? *World Economy*, 22, 585-603.

Jozef Konings
LICOS
Centre for Transition Economics
K.U.Leuven